

FRÁSÖGN*af fundi þingmannanefndar EFTA í Brussel 23. febrúar 2016*

Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefnda EFTA og EES sóttu fundinn Guðlaugur Þór Þórðarson formaður, Katrín Jakobsdóttir, Valgerður Bjarnadóttir, Vilhjálmur Bjarnason og Willum Þór Þórsson, auk Stígs Stefánssonar ritara.

Fundurinn var helgaður viðskiptastefnu ESB og var tilgangur hans að veita þingmönnum EFTA innsýn í fríverslunarsamningagerð ESB með viðræðum við framkvæmdastjórn ESB og Evrópuþingmenn sem sæti eiga í viðskiptanefnd þingsins. Þá var í lok fundar fjallað um stöðu Bretlands í ESB í ljósi boðaðrar þjóðaratkvæðagreiðslu um veru landsins innan sambandsins 23. júní nk. Guðlaugur Þór Þórðarson, formaður þingmannanefndar EFTA, stjórnaði fundinum.

Cecilia Malmström, viðskiptastjóri ESB (e. EU Trade Commissioner), fór yfir viðskiptastefnu sambandsins sem kynnt var í október 2015 og lagði áherslu á að utanríkisviðskipti og -fjárfestingar sambandsins ykju hagvöxt og atvinnusköpun. Helstu þættir stefnunnar eru í fyrsta lagi að viðhalda og þróa alþjóðakerfi opinna viðskipta á vettvangi alþjóðaviðskiptastofnunarinnar (WTO). Í öðru lagi að nýta tvíhliða eða svæðisbundna fríverslunarsamninga til þess að styrkja viðskiptasamband ESB við samstarfsríki. Í þriðja lagi er lögð áhersla á gagnsæi í viðskiptastefnu og við gerð fríverslunarsamninga og að þeir byggji á evrópskum gildum um sjálfbæra þróun, mannréttindi, sanngjörn viðskipti og baráttu gegn spillingu. Stærstu verkefni í viðskiptastefnu ESB eru samningaviðræður á vettvangi WTO, fríverslunarviðræður ESB og Bandaríkjanna (e. Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP) og viðræður við Japan um fríverslun og Kína um fjárfestingasamning. Þá standa m.a. yfir fríverslunarviðræður við sjö ríki ASEAN (Samtök Suðaustur-Asíuríkja). Stefnt er að því að hefja viðræður við Ástralíu og Nýja-Sjáland auk þess sem unnið er að uppfærslu fríverslunarsamninga við Mexíkó, Síle og Tyrkland. Í umræðum eftir erindi Malmström var einkum rætt um áhrif mögulegs TTIP-samnings á EFTA-ríkin og möguleika á að þau gætu orðið aðilar að samningnum þegar hann lægi fyrir. Vonast er til að samningur náist áður en kjörtímabili Obama Bandaríkjaforseta lýkur í janúar 2017 en það mun koma í hlut nýs forseta og þings að fullgilda samninginn vestanhafs. Malmström undirstrikaði að framkvæmdastjórn ESB hefði ekki mótað sér opinbera stefnu varðandi mögulega aðild annarra ríkja að TTIP en sagði þó að eðlilegt væri að nánum samstarfsríkjum gæfist kostur á aðild. Auk þess var rætt um gerðardóma í deilum milli ríkja og fjárfesta (e. Investor-State Dispute Settlement) en hugmyndir um slíka dóma í TTIP hafa verið afar umdeildar á meðal almennings í ESB-ríkjum á borð við Þýskaland og Austurríki. Malmström lagði áherslu á að slíkir gerðardómar væru alls ekki nýir af nálinni og að framkvæmdastjórnin hefði lagt fram tillögu um alþjóðlegan viðskiptadómstól til að taka á deilum af þessu tagi.

Evrópuþingmaðurinn Artis Pabrikas, sem er framsögumaður fyrir fríverslunarsamning ESB og Kanada í viðskiptanefnd Evrópuþingsins, fjallaði um samninginn. Pabrikas lagði áherslu á að þótt algengast væri að fjalla um viðskiptastefnu einungis út frá efnahagslegum eða tæknilegum forsendum væri ekki hægt að líta fram hjá geópólitískri þýðingu þess að ESB styrkti tengslin yfir Atlantshafið í ljósi átakanna í Úkraínu og framferðis Rússlands á undanförunum missirum. Pabrikas sagði Kanada líklega það ríki utan Evrópu sem deildi gildum álfunnar hvað mest, hagkerfið væri stórt og viðskipti mikil og að auki væri Kanada í NATO. Samningurinn liggur fyrir en framkvæmdastjórn ESB hefur þrýst á að í hann verði bætt ákvæðum um alþjóðlegan viðskiptadómstól eins og ESB hefur lagt til í viðræðunum um TTIP. Pabrikas taldi vandamál að reyna að setja inn ákvæði í samning sem þegar hefði verið undirritaður auk þess sem niðurstaðan í viðræðum ESB og Bandaríkjanna um gerðardóm/viðskiptadómstól í TTIP

hlyti að lokum að byggja á málamiðlunum og því væri óraunhæft að Kanada féllist á tillögur ESB óbreyttar. Sagðist Pabrikas vonast til að framkvæmdastjórnin legði samninginn sem fyrst fyrir Evrópuþingið til fullgildingar.

Evrópuþingmaðurinn Christofer Fjellner, sem sæti á í viðskiptanefnd Evrópuþingsins, flutti framsögu um aðkomu og vinnu Evrópuþingsins með fríverslunarsamninga. Samkvæmt sáttmálum ESB er hlutverk Evrópuþingsins einfaldlega að samþykkja eða synja fríverslunarsamningum. Samningsumboð er samið af framkvæmdastjórn ESB og samþykkt af ráði sambandsins en eftir það eru samningaviðræður á borði framkvæmdastjórnarinnar. Í reynd er aðkoma Evrópuþingsins mun meiri. Þegar samningaviðræður hefjast tekur viðskiptanefnd þingsins saman skýrslu um hvaða árangurs hún væntir í samningsferlinu. Fjellner sagði að í raun væri um tvöfalt samningsumboð að ræða í fyrir fríverslunarviðræður, framkvæmdastjórnin þyrfti annars vegar að taka tillit til skýrslu Evrópuþingsins og hins vegar til hins eiginlega samningsumboðs. Vinnuhópi er komið á fót innan viðskiptanefndarinnar fyrir hvert samningsferli og kemur aðalsamningamaður framkvæmdastjórnarinnar reglulega á fund hópsins og gerir grein fyrir gangi samningaviðræðna. Þá liggja öll gögn vegna viðræðna við einstök ríki frammi í sérstöku lestrarherbergi þingmanna, þar á meðal trúnaðargögn. Þá getur viðskiptanefnd þingsins ákveðið að gera eins konar milliúttekt á stöðu fríverslunarviðræðna við einstök ríki eða ríkjahópa. Loks kemur Cecilia Malmström, viðskiptastjóri EBS, á fund viðskiptanefndarinnar mánaðarlega og ræðir stöðu og þróun viðskiptastefnu sambandsins.

Guðlaugur Þór Þórðarson tók þvingunaraðgerðir ESB gegn Rússum sérstaklega upp á fundinum við Ceciliu Malmström, viðskiptastjóra ESB, og Evrópuþingmanninn Christofer Fjellner. EES/EFTA-ríkin eru aðilar að þvingunaraðgerðum ESB og hafa gagnaðgerðir Rússa með banni á matvælainnflutning komið illa niður á þeim. Hvatti Guðlaugur Þór til samstöðu þeirra ríkja sem standa að þvingunaraðgerðunum þannig að þau lækkuðu tolla og opnuðu markaði sína fyrir vörflokkum sem verða fyrir barðinu á gagnaðgerðum Rússa. Í tilfelli Íslands væru það sjávarafurðir og hvatti hann til þess að ESB opnaði markað sinn fyrir þeim tegundum sem áður fóru á Rússlandsmarkað. Það væru mikilvæg skilaboð til þeirra landa sem gagnaðgerðir Rússa koma verst niður á og ekki síður til Pútíns um að Vesturlönd standi þétt saman.

Evrópuþingmaðurinn Viviane Reding, sem er framsögumaður fyrir samningaviðræður um aukið frelsi í þjónustuviðskiptum (e. Trade in Services Agreement, TiSA) í viðskiptanefnd Evrópuþingsins, kom á fundinn og fjallaði um stöðu TiSA og ályktun Evrópuþingsins frá 3. febrúar sl. Fimmtíu ríki taka þátt í viðræðunum en markmið þeirra er að auðvelda milliríkjaviðskipti með þjónustu og auka gegnsæi í slíkum viðskiptum. Reding undirstrikaði breytt vinnulag framkvæmdastjórnar ESB í fríverslunarviðræðum eins og TiSA eftir árið 2014 en síðan þá hefur gagnsæi og upplýsingagjöf verið mun meiri en áður. Það voru viðbrögð við auknum ótta og tortryggni almennings gagnvart fríverslun. ESB er tiltölulega opinn markaður fyrir þjónustuviðskipti og megináhersla ESB í TiSA-viðræðunum er að opna þjónustumarkaði annars staðar að sama skapi þar sem fyrirtæki ESB mæta ýmis konar tæknilegum viðskiptahindrunum. Með því væri tryggð aukin opnun, gagnkvæmni og fyrirsjáanleiki í þjónustuviðskiptum sem byggja á alþjóðlegum reglum sem mundu síðan auka viðskipti, hagvöxt og atvinnusköpun.

Loks komu á fundinn breski Evrópuþingmaðurinn David Campbell Bannerman og Fabian Zuleeg frá hugveitunni European Policy Centre og fjölluðu um þjóðaratkvæðagreiðslu um veru Bretlands í ESB sem fer fram 23. júní nk. Fóru þeir stuttlega yfir niðurstöðu samningaviðræðna Breta við ESB um breytt fyrirkomuleg aðildar Bretlands að ESB og ræddu hugsanleg áhrif þess ef Bretar kysu að ganga úr ESB.

Frekari upplýsingar fást á vefsíðunni www.efta.int og á nefndasviði.